

ÎNCEPUTURILE EVULUI MEDIU. CETATEA ȘI AȘEZAREA DE LA CLUJ-MĂNĂȘTUR

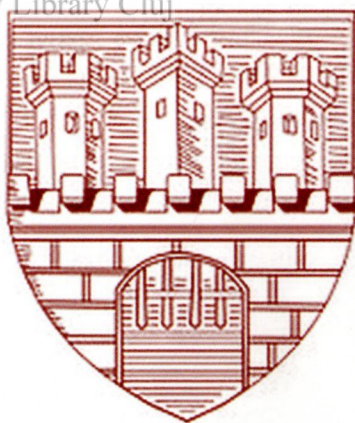
Ruinele anticului oraș Napoca au continuat să fie vizibile până la sfârșitul mileniului I, atrăgând stabilirea în apropierea acestora a ultimelor valuri de migratori. În secolul al X-lea, în apropierea acestora s-a așezat unul dintre grupurile de războinici maghiari care cuceriseră formațiunea teritorială nord-transilvăneană condusă de „Gelou, un anume român” (*Gelou, quidam Blacus*). Necropolele aparținând acestui grup, descoperite în zona străzilor Traian Moșoiu, N. Titulescu și Gheorghieni, dar și pe str. Mihail Kogălniceanu, conțineau piese de armament și de podoabă specifice războinicilor nomazi. Necropolele de la Cluj sunt reprezentative pentru cultura primilor maghiari stabiliți în Transilvania în secolul al X-lea, cultură denumită, în literatura de specialitate, *grupul Cluj*.

Și în zona centrală a orașului de astăzi, acolo unde se aflase Napoca romană, a existat o așezare medievală, fapt dovedit de mormintele descoperite în zona de nord a actualei Piețe a Unirii, care datează din secolele XI-XII. Urme materiale datând din această epocă au fost descoperite și în alte puncte de pe teritoriul orașului actual.

Cea mai importantă așezare medievală timpurie de pe teritoriul actual al municipiului Cluj-Napoca s-a dezvoltat, cu începere din secolele IX-X, la Cluj-Mănăștur, pe un promontoriu situat în apropierea Someșului Mic. Aici a fost ridicată o cetate cu val de pământ cu palisadă, lângă care s-a dezvoltat o așezare civilă importantă. Cetatea, de formă elipsoidală, cu o suprafață de 215x95 m, avea trei laturi întărite cu un puternic val de pământ, înalt de 10-13 m, cu un șanț de apărare cu lățimea de cea 30 m. Latura de nord a platoului, foarte abruptă, nu a făcut necesară ridicarea unui val de pământ, ea fiind întărită doar cu o palisadă simplă. Fortificația de pământ și lemn de la Cluj-Mănăștur a fost identificată cu cetatea de reședință a conducătorului român Gelou, menționată în Gesta Notarului Anonim al regelui Béla (*castrum suum iuxta fluvius Zamus positum*). Această ipoteză nu poate fi acceptată fără rezerve, dar nici respinsă în totalitate. Cetatea de la Cluj-Mănăștur este una dintre cele mai importante din Transilvania în Evul Mediu timpuriu, când rolul său politic, economic și administrativ a fost unul foarte important.

Istoria cetății de la Cluj-Mănăștur este bogată în evenimente. Ea prezintă, de asemenea, o serie de aspecte controversate. Afectată de atacurile pecenegilor din preajma anului 1068, cetatea a fost refăcută și consolidată după înfrângerea acestora. În secolul al XII-lea, la Cluj-Mănăștur se afla reședința comiților de Cluj, prima atestare documentară a unui asemenea comite datând din anul 1173 (*Thomas comes Clusiensis*). În anul 1213, este atestată documentar și cetatea Cluj (*castrum Clus*). Numele localității pare să derive din latinescul *clusa*, „loc închis”; el ar putea desemna, în contextul istoric al epocii, un loc de trecere străjuit.

Stema Clujului la 1337



În secolul al XII-lea, în această cetate a fost instalat un convent benedictin cu un rol important în istoria Transilvaniei medievale. În 1222, abatele acestuia, aflat în conflict cu episcopia Transilvaniei, a primit din partea papei Honorius al III-lea dreptul de a purta mitra și inelul. În aceeași incintă a funcționat, potrivit opiniei specialiștilor, arhidiaconatul catolic al Clujului. În interiorul fortificației, arheologii au descoperit urmele unei biserici de tip bazilical, lângă care a fost ridicată, la sfârșitul secolului al XII-lea, o rotundă romanică hexalobată.

Cetatea de la Cluj-Mănăstur a fost cucerită și distrusă la 11 aprilie 1241, în timpul mării invazii mongole asupra Europei Centrale, de către armata condusă de Kadan, un nepot al marelui Gengis-Khan. O cronică medievală, *Notitia Eptemacensis*, arată că tătarii „au ucis în cetatea numită Cluse (Cluj) o nesfârșită mulțime de ungari”, prin care trebuie să înțelegem însă nu atât etnici maghiari, cât locuitorii ai Regatului Ungariei. Distrugerile provocate de invazia din 1241 au putut fi surprinse și prin cercetări arheologice recente. După invazia din 1241-1242, cetatea de la Cluj-Mănăstur și-a pierdut importanța militară, politică și administrativă, și a intrat în stăpânirea abației benedictine care funcționa deja între zidurile sale.

După invazia tătară, între orașul Cluj și abația de la Cluj-Mănăstur a apărut o rivalitate care s-a prelungit de-a lungul întregii epoci medievale. În 1342, clujenii înșiși recunoșteau că mănăstirea de la Cluj-Mănăstur era mai veche decât orașul lor. Abația de la Cluj-Mănăstur dispunea de un vast domeniu, alcătuit din câteva zeci de sate. Reconstruită în a doua jumătate a secolului al XIII-lea, ea era înconjurată, de asemenea, de un zid de incintă din piatră. Cu începere din secolul al XIV-lea, conventul de la Cluj-Mănăstur a funcționat ca „loc de adeverire”, emițând și confirmând documente cărora avea autoritatea de a le conferi valoare juridică. Fiind singurul loc de adeverire din Transilvania de Nord, această activitate aducea conventului venituri importante, care se adăugau aceloră obținute din exploatarea domeniilor pe care le deținea.

Rivalitatea dintre abația de la Cluj-Mănăstur și orașul Cluj a luat uneori forma unor conflicte violente. În 1362, zidurile abației au fost luate cu asalt de către un număr

Zidurile Clujului medieval



de câteva zeci de meșteșugari, patricieni și nobili locuitori ai Clujului, aflați în urmărirea unui nobil din Suceag cu care aveau un diferend. Potrivit mărturiilor documentelor, clujenii erau „echipați asemeni cavalerilor” (*tamquam milites pylati*), cu „cămăși de zale, platoșe, coifuri și mănuși de fier” și înarmați cu „lânci, scuturi și diferite alte arme”. În 1467, mănăstirea de la Cluj-Mănăstur s-a asociat rebeliunii nobiliare împotriva regelui Matia Corvinul, spre deosebire

de orașul Cluj, care i-a rămas credincios purtătorului coroanei Ungariei. Ca urmare, Matia a ordonat ca zidul de incintă care înconjura mănăstirea să fie demolat. În 1556, odată cu victoria Reformei, abația benedictină de la Cluj-Mănăstur a fost desființată, bunurile acesteia trecând în proprietatea statului. În 1579, mănăstirea a fost donată

de principele Ștefan Báthory ordinului iezuit, rămânând în posesia acestuia până la desființarea sa de către împărăteasa Maria Tereza, în 1773. Ulterior, biserica a fost abandonată și apoi demolată, fiind reconstruită și adusă la înfățișarea sa actuală la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Clujul – oraș liber regal (*civitas regia*)

Nucleul orașului medieval Cluj a fost așa-numita „Cetate Veche”, fondată în preajma anului 1260 de principele Ștefan, rege-asociat al Ungariei și duce al Transilvaniei (1257-1270). Aflat în conflict cu tatăl său, regele Bela al IV-lea, principele Ștefan a căutat să impulsioneze dezvoltarea economică a Transilvaniei prin instalarea de coloniști germani într-o serie de localități situate în afara mai vechilor zone de colonizare germană din sudul și nord-estul provinciei. La Cluj, „oaspeții” germani (*hospites*) au fost așezați în zona din preajma actualei Piețe a Muzeului, această colonizare aflându-se la originea așa-numitei „Cetăți Vechi” a Clujului. Incinta fortificată care împrejmua „Cetatea Veche”, ale cărei fragmente sunt păstrate în curțile de pe str. Regele Ferdinand, Sextil Pușcariu și Virgil Fulcea, a fost ridicată în aceeași perioadă. Un fragment al vechiului zid de incintă, cu adăugiri și refaceri ulterioare, datorate integrării sale în incinta fortificată lărgită din secolul al XV-lea, se păstrează în curtea Liceului „George Barițiu”. Turnul din colțul sud-estic al „Cetății Vechi” a supraviețuit, parțial, până astăzi, fiind încorporat în secolul al XVIII-lea clădirii în care funcționează în prezent Muzeul de Speologie. Această incintă fortificată avea o suprafață de doar 7 ha. Accesul în și din „Cetatea Veche” se făcea prin două porți, una fiind situată în zona actualei străzi Matei Corvin, iar cealaltă („Poarta Apei”) pe latura nordică a zidului de incintă, înspre Canalul Morii.

După moartea protectorului său, regele Ștefan al V-lea (1272), Clujul a trecut prin momente dificile. În 1275, localitatea a fost acaparată abuziv, prin invocarea unei false donații, de către Petru Monoszló, episcop al Transilvaniei între 1270 și 1307. Devenit posesiune episcopală, Clujul nu mai putea aspira la recunoașterea statutului urban, acesta fiind rezervat localității de reședință a episcopiei, Alba Iulia. Ca urmare, în intervalul 1275-1316, Clujul este numit în documente *villa Clusvar* („vâr” însemnând în limba maghiară „oraș” sau „cetate”, iar *villa*, în latină, având în general semnificația de „sat”). Coloniștii germani așezați la Cluj au privit stăpânirea episcopală ca pe o dominație împovăraătoare și nu au încetat să spere în apariția unei ocazii care să îi elibereze de aceasta.

Eliberarea Clujului de sub stăpânirea episcopiei a avut loc în 1316, anul izbucnirii războiului civil dintre regele Carol Robert de Anjou și nobilimea din Transilvania, susținătoare a autonomiei acestei țări sub conducerea fiilor fostului voievod Ladislau Kán (1294-1315). Pentru a-și deschide calea către centrul Transilvaniei, Carol Robert a transformat o arteră comercială mai puțin importantă, aceea de pe valea Crișului Repede, într-un



Fragment din zidul cetății

adevărat drum strategic, protejat de cetatea regală de la Bologa, ridicată în această perioadă. Acest drum pătrundea în Transilvania până la Cluj, localitate pe care Carol Robert a transformat-o într-o bază de operațiuni a regaliștilor care luptau împotriva nobilimii rebele. Pentru a-și asigura sprijinul clujenilor, Carol Robert le-a acordat, prin diploma regală din 19 august 1316, libertățile la care aceștia așteptau. Clujul a dobândit statutul de „oraș regal” (*civitas regia*), împreună cu libertățile asociate acestuia, potrivit dreptului urban european. Locuitorii săi obțineau dreptul de a-și alege singuri judele și parohul, de a judeca o largă serie de infracțiuni săvârșite pe teritoriul orașului, de a circula liber și de a face comerț în toată Transilvania, fără a plăti vamă pentru mărfurile lor. Autoritatea voievodului Transilvaniei asupra Clujului era în mod sever limitată. Clujenii aveau obligația de a plăti regelui un impozit anual, la sărbătoarea Sfântului Martin, și de a trimite pentru oastea regală câte un ostaș bine echipat și înarmat, la fiecare 60 de gospodării. Cel dintâi jude al orașului, menționat în documentul din 1316, a fost comitele Stark, aparținând comunității germane, predominantă pe atunci în localitate. Acest privilegiu a schimbat pentru totdeauna destinul Clujului, reprezentând momentul de început al unei ascensiuni continue și durabile.

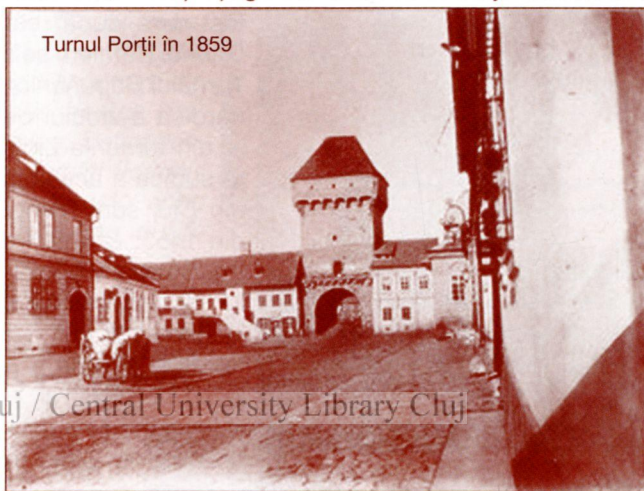
Cele două mari neamuri patriciene care conduceau orașul, una cu o componentă preponderent germană, condusă de comitele Stark, iar cealaltă predominant maghiară, legată de trecutul episcopal al orașului și sprijinită de adversarii partidei proangevine, s-au aflat într-un îndelungat și sângeros conflict, desfășurat între anii 1327 și 1340. După o serie de distrugerii, asasinat, dueluri și incendieri, conflictul a culminat prin asaltul organizat asupra orașului de către partida ostilă comitelui Stark, în anul 1340. Pentru a face față amenințării, clujenii au solicitat sprijinul oștirii voievodale, împreună cu care i-au învins pe „rebeli” și au executat o bună parte a acestora. A fost o victorie importantă pentru susținătorii regalității, care au continuat astfel să beneficieze de protecția acesteia. Privilegiile orașului au fost lărgite în continuare de către cei doi regi din dinastia de Anjou, Carol Robert și Ludovic I. În 1331, ca rezultat al sprijinului acordat de clujeni campaniei regale din Țara Românească, orașul a primit dreptul de judecată asupra hoților și tâlharilor nenobili sau nobili, scutirea de plata vămii la traversarea posesiunilor episcopului Transilvaniei și dreptul de folosință a pădurii regale din Munții Gilăului. La 28 ianuarie 1367, din Ungaria Superioară (din Zvolen, azi în Slovacia), regele Ludovic I porunea ca satul Feleac, „de pe vârful dealului”, din pădurea cu același nume, situat între orașul Cluj și satul Banabic (azi Vâlcele), din pricina nesiguranței (adică a jafurilor, tâlhăriilor și omorurilor săvârșite pe acel drum), să fie mutat în alt loc, mai în vale, „ca să fie cu totul ferit și scutit de orice atârnare străină, încredințându-l pomenitului nostru oraș Cluj și tuturor legilor lui”. După circa zece ani, la 30 septembrie 1377, același suveran, voind să sporească „bunăstarea orașului nostru Cluj și pentru ca venirea în acel oraș și plecarea din el să fie și să se afle mai în siguranță”, decidea „să alipească” Clujului „satul românilor numit Feleac, aflător în pădurea pomenitului oraș – unde douăzeci de români sunt puși și așezați pentru paza drumului – împreună cu cincizecimea din oi, ce trebuie să ne vină din partea acelor români”¹. Prin urmare, felecarii, dăruiti de-acum orașului Cluj, aveau atribuții speciale, de menținere a siguranței drumului și de prindere a hoților și răufăcătorilor; pentru aceasta, vor fi și fost răsplătiți din partea orașului cu neplata cincizecimii oilor ori măcar a unei cote din ea (de aceea, probabil, voievodul Transilvaniei și colecatorii dării respective sunt atenționați „să nu aibă nicio treabă cu acești români” și „să nu cutezați a lua de la ei acea cincizecime a oilor sau alte plăți, ci să-i lăsați să stea în pace și liniște, ca să apere drumul de primejdii”). În esență, la 1367-1377, un sat românesc plătitor (cum era firesc) de cincizecime a oilor către rege, atârnat până atunci de voievodul Transilvaniei și de comitele său de Cluj, este scos de sub aceste autorități și dăruit orașului regesc Cluj, populat atunci în mare parte de „oaspeți” germani. Astfel, deși dependenți indirect de rege, românii din Feleac erau acum supușii Clujului.

¹ Documenta Romaniae Historica, Seria C, vol. XV, p. 333-334.

În secolul al XIV-lea, orașul a cunoscut o dezvoltare economică și demografică accelerată, extinzându-se către sud și est. Actuala Piață a Unirii a devenit principala piață comercială a orașului, în pofida situării sale în exteriorul incintei fortificate. În jurul acestei piețe au început să fie ridicate case ale meșteșugarilor și comercianților. În 1349, în această piață a început construcția monumentalei biserici parohiale cu hramul Sf. Mihail, care se adăuga unei mai vechi capele dedicate Sf. Iacob. Odată cu ridicarea acestei biserici, Clujul a început să își dezvolte o nouă tramă stradală, exterioară zidurilor, față de care zona Cetății Vechi a devenit cu timpul periferică. În 1362, este menționată documentar cea dintâi stradă clujeană, Strada Podului (*Platea Pontis*), care urma traseul actualei străzi Regele Ferdinand. În 1377, este atestată și stema orașului, reprezentând un zid cu trei turnuri în care se află o poartă cu hersa ridicată.

O remarcabilă mărturie a dezvoltării meșteșugurilor artistice în Clujul secolului al

XIV-lea este păstrată în grădina Palatului Regal din Praga: este vorba despre statuia turnată în bronz a Sfântului Gheorghe ucigând balaurul, realizată de frații clujeni (germani) Martin și Gheorghe, în anul 1373. O copie a acestei statui, realizată la sfârșitul secolului al XIX-lea, se află astăzi în fața bisericii reformate de pe str. Mihail Kogălniceanu. Cei doi frați clujeni, fiii pictorului Nicolae, sunt autorii statuiilor de la Oradea, reprezentându-i pe sfinții regi ai Ungariei, statuii topite de turci după cucerirea orașului, în 1660. Mai puțin cunoscut este faptul că Martin, cel mai mare dintre frați, este menționat documentar în anul 1362, sub forma *Martinus perator* („Martin, decoratorul”), în calitate de participant la asaltul armat organizat de clujeni asupra conventului de la Cluj-Mănăstur. Meșteșugul turnării statuiilor de bronz era încă atât de nou în epocă, încât practicanții săi nu erau asimilați categoriei sculptorilor, fiind numiți cu termenul generic de „decoratori”.



Extinderea orașului medieval. Răscoala „de la Bobâlna”

Prin diploma din 2 iulie 1405, regele Sigismund de Luxemburg a conferit orașului Cluj dreptul de a se extinde prin ridicarea unei noi incinte fortificate, ce apăra o suprafață de cca 45 de hectare. Clujenii au primit din partea aceluiași rege o serie de noi privilegii comerciale și vamale, extinse nu doar în Transilvania și Regatul Ungariei, ci și în Regatul Boemiei. De asemenea, orașului i s-a acordat dreptul de a-și răscum-păra obligațiile militare. Orașul era scos de sub jurisdicția voievozilor, vicevoievozilor și juzilor regali, acordându-i-se dreptul de a alege 12 jurați. Judele și jurații judecau pricinile orășenilor, având dreptul de a aplica inclusiv pedeapsa cu moartea.

Incinta fortificată lărgită era întărită cu 20 de turnuri, ale căror întreținere și apărare cădeau în sarcina breslelor din oraș. Unul dintre cele mai importante era Turnul Croitorilor, consolidat și refăcut în repetate rânduri, care apăra colțul de sud-est al

zidului de incintă, considerat a fi cel mai expus atacurilor. Importante și reprezentative erau, de asemenea, turnurile principalelor porți ale orașului: Turnul Porții Podului, Turnul Porții Maghiare, Turnul Porții Fânului, Turnul Porții Turzii, întărit cu o puternică barbacană, și Turnul Porții Mănăsturului, întărit de asemenea cu o barbacană și încredințat breslei Postăvarilor. Funcția de reprezentare a acestor turnuri este ilustrată de faptul că în secolul al XVIII-lea, atunci când turnul baroc al bisericii Sf. Mihail, prost construit și afectat de un cutremur, a fost demolat, ceasul de pe acesta a fost instalat pe Turnul Porții Mănăsturului. După demolarea acestui turn, în anul 1843, ceasul a fost instalat pe clădirea Reduta, în prezent Muzeul Etnografic al Transilvaniei, unde se găsește și astăzi.



Turnul Pompierilor

BCU Cluj / Centrul Secolului al XV-lea, Cluj

Alături de Turnul Croitorilor, singurul care a supraviețuit integral până astăzi, în forma care i-a fost dată după refacerea sa de către principele Gabriel Bethlen, se mai păstrează nivelul inferior al Turnului Săpunarilor (Pompierilor), situat pe latura nordică a zidului de incintă, precum și fragmente din turnurile Zidarilor și Cizmarilor, de pe latura sudică a acestuia. O parte a numelor de străzi din Cluj sunt menționate într-un registru de dări din 1453: Strada Podului, Strada Lungă Dinlăuntru, Strada Mijlocie, Strada Lupului, Strada Sibiului, Strada Olarilor, Strada Cărbunelui sau Strada Ungurească etc. S-au dezvoltat suburbiile în părțile nordică, vestică și estică ale orașului. Pentru mijlocul secolului al XV-lea, populația orașului și a suburbiilor sale este estimată la aproximativ 5000 de locuitori, Clujul fiind unul dintre cele mai însem-

nate centre urbane ale Transilvaniei.

Libertățile dobândite de clujeni au fost puse sub semnul întrebării în timpul așa-numitei „răscoale de la Bobâlna” (1437-1438). Unul dintre cei mai importanți conducători ai acestei mișcări de inspirație husită a fost magistrul Ioan din Cluj. Și alți conducători ai răscoalei erau originari din târgurile și satele din apropierea orașului: magistrul Pavel din Voivodeni, „stegarul comunității românilor și maghiarilor”, Anton cel Mare din Buda (astăzi Vechea), magistrul Toma din Sic ș.a. După o primă victorie a rebelilor asupra oștirii voievodale, acordul de pace dintre cele două tabere s-a încheiat la Cluj-Mănăstur, la 6 iulie 1437. Nefiind confirmată de rege, înțelegerea a fost încălcată de nobili, ca și aceea de la Apatiu, din septembrie 1437, care i-a urmat. La sfârșitul anului 1437, elementele cele mai radicale ale răsculaților s-au ridicat din nou la luptă, sub conducerea lui Anton cel Mare din Buda. Ei își propuneau de această dată „răsturnarea rânduielilor țării” și instituirea unui „nou tip de libertate” (*libertatis nova specie*). Clujul și-a deschis porțile în fața răsculaților și a devenit, pentru câteva săptămâni, principalul centru al mișcării. Rebeliunea a cuprins Turda și Aiudul. Anton cel Mare și oamenii săi nu au fost însă în măsură să reziste asediului organizat de oastea voievodală, care a recucerit Clujul în ianuarie 1438. Represiunea împotriva răsculaților a fost dură. Anton cel Mare a fost tăiat în bucăți în fața conventului din Cluj-Mănăstur; un mare număr de răsculați au fost spânzurați de-a lungul Căii Turzii. Triumfătoare, nobilimea a profitat de ocazie pentru a impune anularea libertăților orașenești ale Clujului, ai cărui locuitori au fost acuzați de a se fi asociat rebeliunii. Clujenii și-au redobândit însă privilegiile și libertățile câțiva ani mai târziu, prin bunăvoința lui lăncu de Hunedoara și a fiului acestuia, născut la Cluj, regele Matia Corvin.

Un rege născut la Cluj: Matia Corvin (1458-1490)

La 23 februarie 1443, la cea de a treia oră a dimineții, în casa Mehffi din Cluj (cunoscută ulterior sub numele de „Casa Matia”) a văzut lumina zilei Matia, cel de-al doilea fiu al lui lancu de Hunedoara și al Elisabetei Szilágyi. Tradiția locală, consemnată câteva generații mai târziu, afirmă că regele Matia s-a născut la parterul clădirii, în prima încăpăre de pe partea stângă, după intrarea pe poarta gotică păstrată până astăzi. În secolul al XVI-lea, în perioada renașterii cultului clujean al marelui rege, această încăpăre a fost marcată cu o inscripție al cărei text ni s-a păstrat într-o transcriere din anul 1758: *„Matthias, Dei gratia beatae memoriae olim Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae rex, filius quo[n]dam domini Joannis Hunyadi, natus hic in isto hypocausto anno 1444, die 27 Martii (!), 3 hora matutina, qui fideliter patriae inservivit regnavitque foeliciter usque ad vitae suae finem”* [„Matia, de fericită aducere amintire, din îndurarea lui Dumnezeu, rege al Ungariei, Boemiei, Dalmației și Croației, fiul răposatului domn Ioan de Hunedoara, născut aici, în această încăpăre, în anul 1444, în ziua de 27 martie, la a treia oră a dimineții, care și-a slujit patria cu credință și a domnit întru fericire până la sfârșitul vieții sale”].

În anul 1467, Matia Corvinul și-a demonstrat afecțiunea față de casa în care văzuse lumina zilei scutindu-i pentru totdeauna pe proprietarii ei de achitarea îndatoririlor și impozitelor. Această scutire, care a transformat „casa Matia” într-o proprietate extrem de valoroasă, a fost recunoscută și respectată de regii și principii care i-au succedat. Legătura lui Matia Corvinul cu orașul său natal a fost una puternică. El a făcut orașului donații importante, între care târgul regal Cojocna și satul Feiurdeni, confiscat de la rebelul Ștefan Báthory. Matia a micșorat în mod semnificativ impozitele clujenilor. El a încurajat, prin hotărârile din 1467, 1478 și 1485, așezarea în oraș a iobagilor care

își achitaseră obligațiile față de stăpânii lor. A intervenit în conflictul dintre oraș și abația de la Cluj-Mănăstur, pe care a obligat-o, în 1466, să-și dărâme zidurile de incintă. Preocupat de buna funcționare a administrației orașului, Matia a decis, în 1468, instituirea unei parități în Consiliul celor O Sută, între patricieni („oamenii cu stare bună”) și membrii breslelor, care aveau dreptul să-și desemneze, fiecare, câte 50 de reprezentanți, la fel și paritatea etnică, săsească și maghiară. Domnia sa este legată de finalizarea, refacerea sau începerea construcției câtorva dintre cele mai reprezentative monumente ale orașului. De această epocă sunt legate atât terminarea bisericii Sf. Mihail, în preaj-



Matei Corvin în Cronica lui
Johannes de Thurocz



Casa Matei în 1890



Bastionul Croitorilor și Baba Novac



Bastionul Croitorilor în 1890

ma anului 1480, cât și completarea incintei fortificate a orașului prin ridicarea, în preajma anului 1475, a Turnului Croitorilor. Biserica franciscanilor minoriți (în prezent calvină sau reformată) de pe strada Lupului (astăzi Mihail Kogălniceanu), finanțată printr-o consistentă donație regală, a cărei construcție a început în 1486, îi poartă până astăzi numele („Biserica lui Matia”).

O altă personalitate născută la Cluj, la 1 ianuarie 1557, a fost Ștefan Bocskai, principe al Transilvaniei între anii 1605 și 1606. Cele patru plăci comemorative păstrate până astăzi în interiorul clădirii în care acesta s-a născut (în prezent sediul Universității „Sapientia”) au fost realizate de către breasla pietrarilor din Cluj. Inscripțiile în limba latină, gravate cu litere de tip *antiqua*, elogiază faptele mărețe ale principelui. Interesante pentru mentalitatea epocii sunt distihurile referitoare la rolul fast al zilei de vineri și al patroanei sale, zeița Venus, în viața principelui Bocskai (la data amplasării pietrei, Johannes Bock sau Bocatius, poet și consilier al principelui, nu avea cum să știe că Bocskai va înceta din viață tot într-o zi de vineri), încheiate cu o epigramă care descrie rivalitatea celor trei zeițe ale Olimpului. Inițiativa instalării plăcii a fost, foarte probabil, legată de vizita lui Bocskai la Cluj, în august 1605. Compoziția avea ca piesă reprezentativă un blazon încadrat de astragale, al cărui scut cuprinde însemnele heraldice ale Regatului Ungariei și cele ale Transilvaniei. În centru, blazonul familiei Bocskai de Kismarja, timbrat de o coroană princiară, este încadrat de un ouroboros, însemn al Ordinului Dragonului. Piatra comemorativă a fost comandată de municipalitate pentru ocazia așteptatei împliniri a celor 50 de ani de viață ai principelui, care – dacă Bocskai nu ar fi încetat între timp din viață – ar fi urmat să aibă loc la 1 ianuarie 1607.

Biserica lezuiților
(piariștilor) 1859